



Zápis ze zasedání Výboru pro práva cizinců

Datum: 20. února 2023 od 10 do 13 hodin.

Místo: Budova Úřadu vlády ČR v ulici Rytířská 31, místnost BEZO.

Přítomni: A. Ander, A. Brabcová (online), P. Čížinský, M. Faltová (*předsedkyně*), L. Janků (online), M. Jelínková, O. Jůnová, J. Kepka, K. Koldinská, A. Krchová, Y. Leontiyeva, Z. Pavelková, P. Pořízek, K. Radová, A. M. Vinařická, M. Vinkler

Hosté: P. Bacík (ředitel SUZ), V. L. Guth (MPSV – projekt sociálního bydlení), A. Gündogdu (Iniciativa Hlavák), K. Hamplová (oddělení CERV na ÚVČR), Nataša Kovář Chmelíčková (OAMP MV), V. Kratochvíl (oddělení CERV na ÚVČR), D. Lipkovič (Iniciativa Hlavák), S. Szelesová (Ředitelství služby cizinecké policie), M. Vlková (oddělení adaptace a integrace na ÚVČR)

Sekretariát: J. Machačka, D. Šmídová (tajemnice Výboru).

Program jednání

1. CERV – Představení aktuálně dostupných možností financování z evropských fondů
2. Shrnutí aktuálních informací z rezortů
3. Podnět OPU ke vstupu do detenčních zařízení a poskytování právní pomoci
4. Podnět Konsorcia k podmínkám detence

Úvod

Předsedkyně Výboru přivítala všechny přítomné a představila hosty pro toto zasedání. Představila rovněž nové členy a členky, kterými jsou Adam Ander za Ministerstvo zdravotnictví, Anna Marie Vinařická z Centra pro integraci cizinců a Marie Jelínková z FSV UK.

1. CERV – Představení aktuálně dostupných možností financování z evropských fondů

K. Hamplová představila relevantní grantové možnosti. Více informací je pak dostupných [na webu k evropským dotacím](#).

ÚKOL: Tajemnice rozpošle prezentaci a relevantní kontakty.

2. Shrnutí aktuálních informací z rezortů

MŠMT

O. Jůnová představila aktuální opatření přijatá v souvislosti s agresí Ruska na Ukrajině v gesci MŠMT. Zmínila změny týkající se vzdělávání dle tzv. Lex Ukrajina 4, který prodlužuje platnost stávajících pravidel. Mj. již není povinnost veřejných MŠ a ZŠ vyhlášovat zápis výhradně pro cizince s dočasnou ochranou (DO). Škola se rozhodne, zda vyhlásí jeden nebo běžný i zvláštní. Dále bude možno ukončit docházku i u mladších dětí MŠ, nejen žáků povinného předškolního roku, z důvodu jejich absence tak, aby nedocházelo k blokování místa dalším dětem. Bude nutná výzva 15 dní.

Informovala dále, že na podporu AP ve veřejných MŠ, ZŠ a SŠ bylo pro období 9-12/2022 alokováno 114 milionů Kč pro cca 580 škol, pro rok 2023 je plánována alokace 232 milionů Kč, pro cca 600 škol.

Pokračuje podpora adaptačních skupin formou dotační výzvy. Výzva bude otevřena do konce dubna 2024.

K jazykové podpoře bylo sděleno, že v rámci připravované novelizace bude jazyková podpora ve středních školách prodloužena o další školní rok. Dlouhodobou snahou MŠMT je JP ukotvit systémově, ale nyní se půjde cestou prodlužování spolu s Lex Ukrajina.

Byla zároveň spuštěna další etapa podpory doučování. V rámci NPO bylo alokováno 384 milionů pro veřejné školy. Žáci z Ukrajiny představují zvláštní kategorii podpory. Pro církevní a soukromé školy bude vyhlášena zvláštní dotační výzva.

Na dotaz Předsedkyně O. Jůnová sdělila, že absence se vyhodnocuje a v příp. pochybností lze případ postoupit přestupkovému orgánu, který by šetřil, zda rodina opravdu opustila zemi. Předsedkyně požádala o statistiku, MŠMT však nemá data dostupná, jelikož se takovýto důvod ukončení docházky nezavádí se do výkazů (není pro něj zvláštní kód).

Ministerstvo zdravotnictví

A. Ander informoval o dalším rozšíření kategorie státních pojištěnců – o zranitelné skupiny, které nejsou práce schopné a nemohou být registrované na ÚP a ženy na rizikovém těhotenství. Je rovněž připravován mechanismus pro případ zásadnějšího přílivu uprchlíků z Ukrajiny.

Webový dotazník na webu MZ k podání stížnosti na nedostupnost péče byl také přeložen i do ukrajinštiny a ruštiny.

Sdělil rovněž, že na pojistném pojištění se od osob s DO vybírá mnohonásobně více, než kolik tyto osoby čerpají na péči.

Informoval pak o novele cizineckých předpisů, která je v legislativním procesu a v jejímž rámci bude prodloužena doba pojištění dětí rodičů s dlouhodobým pobytem do 18 měsíců. Měl by být rovněž zrušen monopol VZP na zdravotní pojištění cizinců. Je nyní projednáváno více variant řešení. Časový výhled bude záviset na leg. procesu.

M. Jelínková požádala o tiskovou zprávu k informaci, že ukrajinští uprchlíci čerpají přibližně polovinu toho, co odvedou státu. MZ potvrdilo, že toto je v plánu.

Ministerstvo průmyslu a obchodu

M. Vinkler shrnul, že pokračují dlouhodobé integrační aktivity MPO. Vzhledem k rostoucí ekonomické migraci MPO organizuje proškolení živnostenských úřadů v jednání s cizinci se zvláštním zřetelem na ukrajinské uprchlíky. Informace zveřejňují na webu a odpovídají na dotazy veřejnosti.

Ministerstvo vnitra

J. Kepka informoval, že v ČR se nacházelo přibližně 1 116 000 cizinců, z toho 162 000 osob s dočasným pobytem, 334 000 s trvalým pobytem a 473 000 s dočasnou ochranou. Z cizinců převládají třetízemci. Žádostí o mezinárodní ochranu bylo za rok 2022 podáno asi 1000.

Co se týče integrace ukrajinských uprchlíků, MV spouští elektronický systém pro přeregistraci osob s DO. Přes 220 000 osob se přihlásilo v pilotním systému v prvotním náporu. Očekávají tedy, že systém bude fungovat bez problému. Poděkoval integračním centrům a NNO za zprostředkování podpory při registraci zranitelným skupinám.

K přípravě nového cizineckého zákona zmínil, že v březnu by měl být předložen do MPŘ. Vzhledem k jeho rozsahu se pro MPŘ plánuje poskytnutí delší doby.

Nové oddělení na Úřadě vlády k adaptaci a integraci ukrajinských uprchlíků

M. Vlková informovala o činnosti nového oddělení. Za úkol bude mít koordinovat činnost krajů v oblasti integrace a adaptace ukrajinských uprchlíků a bude zároveň organizovat činnost strategické skupiny, která tím přejde z Ministerstva vnitra na Úřad vlády a její náplň se změní z krizového řízení na integraci a adaptaci.

3. Podnět OPU k poskytování právního poradenství v detenčních zařízeních

Z. Pavelková představila podnět. V azylových zařízeních Kostelec a Zastávce OPU právní poradenství poskytuje i nadále. Do detenčních zařízení OPU vstupovalo po dobu 10 – 12 let na základě dlouhodobého povolení ke vstupu. Od roku 2022, kdy byla na základě veřejné soutěže MV vybrána AK Volopich Tomšiček jako výhradní poskytovatel, jehož služby jsou hrazeny ze státního rozpočtu, je vstup dalším subjektům do detenčních řízení znemožněn.

OPU má přitom z mezinárodních zdrojů dostupné finance na poskytování právního poradenství v intervalu 14 dní. OPU by zejména rádo rozšířilo poradenství zaměřené na zranitelné skupiny. Ohledně detencí dětí se například u soudu vyhrály všechny případy až na 2. Jimi poskytované poradenství tak sloužilo jako korekce nezákonného zajištění.

MV a SUZ nicméně na žádost o povolení vstupu odpovědělo, že lze povolit vstup pouze na žádost klienta. To je však v praxi velmi náročné, zejména u zranitelných osob, které se v českém systému špatně orientují. Zároveň OPU požaduje možnost využívat poradenské místnosti vybavené základním technickým vybavením.

N. Kovář Chmelíčková sdělila, že na základě smlouvy s AK mají zadržené osoby k dispozici hodiny v zařízení i mimo zařízení pro nezajištěné osoby, které lze flexibilně upravovat. MV pak pravidelně hodnotí kvalitu i dostupnost hodin. Mají dobrou a úzkou spolupráci s AK. Dle informací MV nedošlo ke snížení počtu podání. K předání agendy ze strany OPU došlo. Probíhá pak práce sociálních pracovníků v zařízeních, kteří informují o právu na právní poradenství. MV proto nevnímá důvod pro rozšíření rozsahu osob poskytujících právní poradenství.

P. Bacík doplnil, že co se týče projektu UNHCR, SUZ vstřícně poskytlo možnost vstupu. SUZ vstřícně reagovalo i ohledně vstupu do detenčních zařízení. Kvalitu poskytovaného poradenství ze strany AK pak považuje za dobrou.

P. Čížinský se vyjádřil, že popsanou dobrou spoluprací mezi MV a vybranou AK nepovažuje za ideální, jelikož spolupráce v takovém vztahu nedává prostor pro případný konflikt. Upozornil dále na neobjektivní povahu rozhodování MV, jelikož OPU je vůči MV v nepřátelské pozici. Pokud jsou k dispozici finanční prostředky, které pomohou situaci cizinců, nevidí důvod je nevyužít.

N. Kovář Chmelíčková vysvětlila, že nejde o změnu v uvažování, ale zhodnocení důvodnosti a potřebnost dané žádosti. Úmyslem MV je předcházet klienti pak chodí za oběma poskytovateli, což zatěžuje celý systém. Projekt OPU je malého rozsahu. V případě jiné žádosti a jiného projektu, např. výukový projekt, by žádost SUZ konkrétně posoudil a mohlo by ji být vyhověno. Nelze rovněž porovnávat dvě období, jelikož je migrační oblast velmi proměnlivá.

P. Čížinský souhlasil, že duplicity jsou problém, ale byla a vždy budou. V tomto případě nadto nehrozí duplicita hrazení ze státního rozpočtu. Kritérium vidí, že ze zavřeného zařízení může MV efektivně zabránit duplicitám, jelikož z otevřeného zařízení se klient může na jinou AK obrátit sám.

M. Jelínková reagovala, že porovnávat a aproximovat data lze. Zdůraznila téma důvěry klientů a pestrosti nabídky. V tržní ekonomice rovněž pestrost nabídky směřuje k nejlepšímu řešení. Rovněž upozornila, že žádost nepřichází od jen tak nějaké organizace, ale od organizace, která po desítky let tuto službu poskytuje a měla skvělé výsledky.

P. Pořízek – nastínil, že bude probíhat šetření z vlastní iniciativy k rozsahu a kvalitě poskytované právní pomoci. Potřebují nicméně shromáždit relevantní data a budou informovat o dalším vývoji. Dotázal se na rozdíl mezi azylovými a detenčními zařízeními s ohledem na vyhodnocení smysluplnosti vstupu OPU. Veřejná zakázka byla nastavena na kvalitu poskytované právní pomoci, právě proto byla stanovena kritéria advokátní kanceláře. V minulosti kapacita právního poradenství nestačila.

L. Janků požádala o vysvětlení, že se jedná o stejnou cílovou skupinu zranitelných osob, ale je povolen vstup pouze do azylových zařízení, ale nikoliv v detenčních.

P. Bacík nesouhlasil s poměřováním otevřených a detenčních zařízení. Zmínil pak incident, ke kterému došlo v úzké souvislosti s poskytováním právního poradenství OPU. Právní poradenství považuje za velmi důležité a přínosné, avšak

Z. Pavelková se ohradila za OPU, že v rámci právního poradenství nenavádí klienty, aby drželi hladovku nebo k obdobným incidentům.

J. Kepka doplnil další možnosti zapojení NNO, kterou MV podporuje. Např. u AMIF bývala nutnost 25% kofinancování, nyní lze ze státního rozpočtu podpořit celý projekt.

A. Krchová doplnila, že AMIF byl omezen omezenou administrativní kapacitou, která by nemohla spravovat více projektů poskytujících právní poradenství v jednotlivých zařízeních.

M. Faltová doplnila, že nyní je vstup povolen pouze jednomu subjektu vybranému MV. V minulosti přitom bylo možno jezdit paralelně z různých organizací. Někteří klienti by si mohli nevybrat dominantní kancelář a mohli by si chtít vybrat jinou organizaci. Vyjádřila, že takový stav vede k netransparentnosti zařízení.

Do výběrového řízení se nadto NNO přihlásit nemohly, tím byla vyčleněna občanská společnost. AMIF je pak nastaven na nutnost poskytování ve všech zařízeních, což z kapacitních důvodů pro lokálně působící organizace není splnitelné. Pluralita organizací je v zájmu zajištění hodnot demokratického právního státu.

L. Janků se připojila k argumentu možnosti vstupu pouze jednoho subjektu. I MUNI jezdilo se studenty do detenčních zařízení. To, že je závazek státu poskytovat právní pomoc zajištěn, nevyklučuje poskytování více subjektů.

Předsedkyně poděkovala za diskusi a otevřela hlasování k podnětu Výboru k právnímu poradenství.

Hlasování probíhalo následovně: 11 hlasů pro, 4 se zdrželi, 1 proti.

Podnět tedy byl schválen.

4. Podnět Konsorcia k podmínkám v ZZC

A. Krchová představila podnět. Vychází v tuto chvíli z podnětů advokátů z terénu, které lze považovat za důvodné a jejich počet se zvyšuje. Jedná se o nedostatečnou informovanost o právním poradenství, nedostatečné tlumočení, případy zastrašování ze strany tlumočnicků, nejsou nabírány žádosti o mezinárodní ochranu práv například z důvodu špatného tlumočení. Z jejich informací vyplývá, že klienti se na vysoutěžené advokáty neobrací, nejsou dodržovány domluvené hodiny a kvalita poskytovaného právního poradenství není dostatečná. Některé podněty se týkají stravy a jejího dostatečného množství a kvality. Zásadní je pro Konsorcium, jakým způsobem by bylo možno hledat řešení těchto podnětů, jak nastavit objektivní mechanismus monitoringu.

D. Lipkovič představil činnost Iniciativy Hlavák a problémy, se kterými se v praxi setkávají - izolace od vnějšího světa a přístup ke komunikačním zařízením, nedostávají dostatečné finanční prostředky na cestu z detenčního zařízení, nedostatečná zdravotní péče, hygienické podmínky v zařízeních, konkrétně svrab, a nedostatečné množství a kvalita stravy a její kulturní nevhodnost.

P. Bacík reagoval, že migrační problematika je komplexní. Se situací se snaží pracovat a kontinuálně ji zlepšovat, a to včetně specifických situací jako byla pandemie koronaviru nebo velké migrační vlny. Probíhají pravidelné kontroly i ze strany KVOP i EU a CPT. Odmítl systematické problémy se stravováním a hygienou. Zmínil vynaložení významných investic do stravování z evropských fondů v ZZC Bálková. Bylo organizováno i školení od profesionálních kuchařů, aby vařili lépe nutričně a vzhledem k různým speciálním požadavkům. Představil i jídelníček z několika ZZC. Uznal, že je nedostatek psychiatrické péče. V případě zaslání konkrétních individuálních stížností nabídl jejich prošetření. Více informací [zde](#). Závěrem zmínil, že služby a jejich poskytovaná kapacita odpovídají rovněž personálním kapacitám a závisí mj. i na financování SUZ. Snaží se nicméně dělat maximum možného.

M. Faltová dovysvětlila, že Výbor považuje za platformu, kde lze právě debatu k těmto systematickým problémům vést. V praxi je složité podat stížnost jménem konkrétního klienta, jelikož ti si z pochopitelných důvodů stěžovat nechtějí. Výbor v případě shody může přijmout usnesení, které bude reagovat na problémy a doporučení vedoucí ke zlepšení situace. Nemůže se podněty nezabývat, pokud je podezření důvodné.

P. Pořízek ze zkušenosti z návštěv v Bálkové v době naplnění kapacity poznamenal, že je nutno rozlišovat, jaké tlumočení je problém, v jakém zařízení a kým je zajišťováno. Zaměstnanci SUZ jsou schopni komunikovat arabsky bez tlumočnicků, problém byla komunikace s kurdy. Jiný problém s tlumočnický nezaznamenal. Mají srozumitelné materiály s piktoqramy. Právní poradenství bylo nedostatečné, uživila by se další jedna nebo dvě organizace. Poskytování informací – přístup k telefonu a internetu a návštěvy probíhaly za důstojných podmínek. Zdravotní a psychologická péče – z písemných dokladů byli v některých případech schopni dovodit, že klient nemluvil pravdu. Zdravotní sestra byla přítomna 24 hodin denně, schopna komunikace i arabsky. Psycholožka byla dostupná každý týden na 4 hodiny. Nedostupnost psychiatra je obecný problém. Ke stravě zmínil, že obecně byl její stav dobrý. Obdrželi nějaké stížnosti, avšak za 300kč lze dokoupit nadstandard. V době návštěvy KVOP nebylo z kapacitních důvodů možno dodat čerstvé ovoce a zeleninu, neví jaká je současná situace. Vydají doporučení, až bude zpráva zveřejněna, předá informaci členstvu. Nicméně zmiňované problémy jako problematické neidentifikovali. Další šetření je finalizováno k přezkumu nezákonnosti umístění do přísného režimu. Závěrem nabídl možnost šetření individuálních stížností.

5. Různé – Útěk z Bálkové

M. Faltová se dotázala na okolnosti k incidentu útěku z Bálkové.

S. Szelesová reagovala, že cizinecká policie incident stále prošetřuje, nemůže proto zmínit více.

P. Bacík doplnil, že útěk 13 cizinců byl organizovaný. Byl napaden jeden člen z personálu.

M. Faltová shrnula, že vnímá otevřený prostor k řešení individuálních stížností. Zmínila následující témata na příští zasedání Výboru.

Témata na příští zasedání:

- Činnost nového oddělení k integraci a adaptaci na Úřadě vlády
- Problematika afghánských tlumočnicků a slučování jejich rodin, zejména s ohledem na komunikaci státu směrem k nim a jaké jsou dostupné možnosti (SIMI)
- Zaměstnávání cizinců, situace s agenturami, zprostředkovávání zaměstnání
- Nový cizinecký zákon

Závěr

Předsedkyně poděkovala přítomným a ukončila zasedání Výboru pro práva cizinců.
